

СОЦИАЛНИ НЕРАВЕНСТВА И ИНОВАТИВНИ ПРАКТИКИ ЗА ПРЕОДОЛЯВАНЕТО ИМ: АНАЛИЗ НА СИТУАЦИЯТА ВЪВ „ФАКУЛТЕТА“ И „ХРИСТО БОТЕВ“

Марко Хайдияк, Мая Косева

Международен център за изследване на населението и човека

marko@imir-bg.org; mkosseva@yahoo.com

Резюме. Статията представя резултати, постигнати по международния изследователски проект CITISPYCE – борба срещу неравенствата чрез иновативни социални практики за младите хора в градовете в цяла Европа. Изследователската работа е реализирана теренно във Факултета и Христо Ботев, два от най-маргинализираните и изостанали в социално-икономическо отношение квартали в София с дял на младите хора над средния за страната. Представен е социално-икономическият профил на двата квартала и са анализирани наличната социална инфраструктура, която има значение по отношение на заетостта, образованието, здравеопазването, социалното подпомагане, свободното време, културата и религията. Фокусът е върху социалните неравенства, които засягат младите хора в Факултета и Христо Ботев, както и наличните иновативни социални програми и проекти за борба с тези неравенства.

Ключови думи: младите роми, социални неравенства, иновативни социални практики

Предложеният текст е резултат от работата по международен проект СИТИСПАЙС – *Противопоставяне на неравенството чрез иновативни социални практики от и за младежите в градовете в Европа*. Това е тригодишен съвместен проект, финансиран по Седма рамкова програма на Европейската комисия¹. Координатор е Университетът Астън в Бирмингам, Великобритания, а в консорциума участват 13 партньори от 10 европейски държави².

Основната задача на проекта е да проучи и да анализира иновативните социални практики, разработени за и от младежите в някои от маргинализираните градски квартали. Целта е да се потърсят начини за преодоляване на множеството неравенства, които постоянно се възпроизвеждат и модифицират.

¹ Номер на проекта: 320359. Вид на финансиращата схема: Съвместни проекти – малки и средни насочени изследователски проекти. Темата е в съответствие с: FP7-SSH-2012.2.1 – 1 Социални иновации срещу неравенствата в Област 8.2.1. Координатор: Джил Робинсън

² България, Великобритания, Германия, Гърция, Испания, Италия, Полша, Холандия, Чехия, Швеция.

ИЗБОР НА КВАРТАЛИТЕ

Екипът ни в София избра да анализира два знакови за града квартала – „Факултета“ и „Христо Ботев“. Много изследователи са ги проучвали по различни поводи³. Ние ги избрахме по две основни характеристики, съответстващи най-много на целите на проекта. Младите хора са преобладаваща част от жителите, като около 40% са под 25 години. При това нивата на безработица, бедност и социално изключване са много над средните, както за София, така и за страната.

И двата квартала са добре известни на софиянци като ромски махали, но в действителност малцина са преминавали техните граници. „Факултета“ е познат като най-голямото ромско гето в София. Данните за броя на жителите варират от 15 000, според преброяването от 2011 г., до 35 000, според оценките на изследователите. Почти всички в квартала са от ромски произход, макар че има и стотина етнически българи.

„Факултета“ е средоточие на социални проблеми, сред които огромна безработица, бедност, социално изключване, лоша и практически липсваща инфраструктура, неорганизиран жилищен фонд, ниско ниво на образование и здравна помощ. Много хора от други софийски квартали възприемат „Факултета“ като район, в който не бива да се влиза, особено по тъмно. От своя страна и жителите на „Факултета“, които ходят в града по работа, на училище или по други причини, бързат да се приберат в махалата преди настъпването на вечерта, за да избегнат рисковете от сблъсъци и конфликти.

„Христо Ботев“ се намира в източния край на София, непосредствено до летището. От създаването му там живеят съвместно роми и българи. Общият брой на населението през 1991 г. е около 2000. Впоследствие жителите рязко нарастват и сега са между 8000–10000. Повечето от новите заселници са роми, пристигнали в София от други краища на страната.

За разлика от „Факултета“, „Христо Ботев“ винаги е бил по-скоро пример за добро съжителство на роми и българи. Кореняците роми са успешно интегрирани и повечето от тях се самоидентифицират като българи в преброяванията. Основната разлика между кварталите е, че докато „Факултета“ започва да се гетоизира и трупа типичните за това проблеми още по времето на социализма, социално-икономическият облик на „Христо Ботев“ наподобява на останалите софийски квартали чак до края на 90-те години на XX в. Затварянето на големите държавни предприятия, осигурявали работа на повечето жители и прииждането на роми от други части на страната в напразно търсене на по-добро препитание, постепенно задълбочават проблемите на „Христо Ботев“, с което той все повече заприличва на „Факултета“.

³ Повече по темата вж.: Грекова, Майя и колектив (2008), *Ромите в София: от изолация към интеграция?*, София: „Изток-Запад“.; Пампоров, Алексей (2006), *Ромското всекидневие в България*, София: МЦИМКВ.; Томова, Илона (1995), *Циганите в преходния период*, София: МЦИМКВ.